

บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การประเมินค่าทางเศรษฐกิจของการเก็บขยะขายในเขตเทศบาลนคร เชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และปัญหาของผู้ที่เก็บขยะขายในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ บทบาทของการเก็บขยะขายที่ก่อให้เกิดผลได้ทางเศรษฐกิจ รวมถึงการช่วยลดปริมาณขยะและต้นทุนในการจัดการขยะ จึงได้ทำการศึกษาโดยการสำรวจผู้ที่ประกอบอาชีพเก็บขยะขายในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ เพื่อให้ทราบถึงปรากฏการณ์ที่เป็นอยู่ โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการออกเป็น 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 3.1 ขั้นเตรียมการ
- 3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ขั้นเตรียมการ

- ศึกษาความเป็นไปได้ รวบรวมแนวคิดในการศึกษาจากการสอบถามเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาต่าง ๆ ที่ทำงานในชุมชนเมืองเชียงใหม่ ถึงกลุ่มของผู้เก็บขยะขายในชุมชนต่าง ๆ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และค้นคว้าข้อมูลจาก เอกสารรายงานวิจัย บทความ และเอกสารวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- ทำการสำรวจพื้นที่ภาคสนามเบื้องต้น เกี่ยวกับจำนวนและสถานที่อยู่อาศัยของผู้ที่เก็บขยะขายกลุ่มต่าง ๆ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้แก่ ผู้ประกอบอาชีพเก็บขยะขาย ผู้ที่ประกอบอาชีพรับซื้อขยะ(ของเก่า)รายย่อย ผู้ที่ประกอบอาชีพเก็บและรับซื้อขยะ ที่มีสถานที่พักอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ รวมทั้งร้านรับซื้อของเก่าที่ผู้เก็บขยะขายนำขยะที่เก็บได้ไปขาย และพนักงานเก็บขนขยะของเทศบาลและบริษัทเอกชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จากนั้นจึงกำหนดขอบเขตและพื้นที่ที่จะศึกษา

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษานี้ ใช้ทั้งข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการศึกษา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากข้อมูลและสรุปผลการปฏิบัติงาน งานบริการรักษาความสะอาด สำนักงานการ

สาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครเชียงใหม่ รวมถึงข้อมูลการจัดการขยะของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากแหล่งข้อมูล 3 กลุ่ม คือ ผู้ที่ประกอบอาชีพเก็บขยะขายในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พนักงานเก็บขนขยะของเทศบาลนครเชียงใหม่และบริษัทเอกชน และร้านรับซื้อของเก่าที่รับซื้อขยะจากผู้ประกอบอาชีพเก็บขยะขายในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการรวบรวม 3 ชุด คือ

(1) แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ผู้ที่ประกอบอาชีพเก็บขยะขาย ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่หนึ่ง สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ ของผู้ที่เก็บขยะขาย ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ และรายจ่ายของครัวเรือน

ส่วนที่สอง ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเก็บขยะขาย ได้แก่ อาชีพเดิม เหตุผลและระยะเวลาในการทำอาชีพนี้ แหล่งเก็บและรับซื้อขยะ เครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพเงินทุน ชนิดและจำนวนขยะที่เก็บได้ ปัญหาและความต้องการในการประกอบอาชีพ

(2) แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์พนักงานเก็บขนขยะของเทศบาลนครเชียงใหม่และบริษัทเอกชน เกี่ยวกับการดำเนินการคัดแยกขยะขาย ประเภทและปริมาณขยะที่เก็บและทำการคัดแยกขาย

(3) แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ร้านรับซื้อของเก่าที่รับซื้อขยะจากผู้ประกอบอาชีพเก็บขยะขายในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ เกี่ยวกับการดำเนินการของร้าน ปริมาณของเก่าที่รับซื้อ ราคาของเก่าแต่ละประเภท สถานที่และการขนส่งของเก่าไปขายต่อ ปัญหาและแนวโน้มของอาชีพ

3.3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาและใช้สถิติในรูปร้อยละในการวิเคราะห์ ดังนี้

3.3.1 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่ออธิบายสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ของผู้ที่เก็บขยะขาย ตลอดจนปัญหาและความต้องการของผู้ประกอบอาชีพเก็บขยะขายในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

3.3.2 การประเมินค่าทางเศรษฐกิจของการเก็บขยะขายในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ทำได้โดยนำข้อมูลจำนวนผู้ที่เก็บขยะขายในเขตเทศบาลฯ ที่สำรวจได้ทั้งหมดและพนักงานขยะของเทศบาลและบริษัทเอกชน และข้อมูลประเภทและปริมาณขยะที่ผู้เก็บขยะขายแต่ละรายเก็บได้

แต่ละวันมาคำนวณหารายได้จากการขายขยะที่คัดแยกได้แต่ละประเภทโดยเฉลี่ยต่อวันจากราคาฐานที่เป็นจริง ทำให้สามารถคำนวณได้ว่าผู้เก็บขยะขายมีรายได้เฉลี่ยคนละเท่าไรต่อวัน เมื่อนำรายได้เฉลี่ยต่อวันของผู้เก็บขยะขายทุกรายมารวมกันก็สามารถประมาณค่าได้ว่าการเก็บขยะขายสร้างรายได้ให้แก่ผู้เก็บขยะวันละเท่าไร

3.3.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลให้เห็นภาพต่อเนื่องจาก การเก็บขยะขายนอกจากจะทำให้ปริมาณขยะทิ้งที่เทศบาลนครเชียงใหม่ต้องนำไปกำจัดมีปริมาณลดลงแล้ว ยังส่งผลให้ค่าใช้จ่ายรัฐในการกำจัดขยะลดลงด้วย โดย

- นำปริมาณขยะแต่ละประเภทที่ผู้เก็บขยะขายแต่ละรายเก็บได้มารวมกัน เมื่อทราบปริมาณขยะทั้งหมดที่เก็บได้ต่อวันว่ามีน้ำหนักเท่าไร ก็จะทำให้ทราบว่า การเก็บขยะช่วยลดปริมาณขยะที่เทศบาลนครเชียงใหม่ต้องขนไปฝังกลบให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลได้เพียงใด

- เมื่อนำปริมาณขยะที่ลดลงมาคำนวณค่าใช้จ่ายที่เทศบาลฯ จ้างเอกชนขนขยะที่ต้องกำจัดไปฝังกลบที่อำเภอฮอด ในอัตราตันละ 590 บาท จะทำให้ประมาณได้ว่าการเก็บขยะช่วยลดค่าใช้จ่ายเทศบาลฯ ในการขนขยะไปกำจัดวันละเท่าใด

- สามารถประมาณได้ว่าการเก็บขยะขายในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ช่วยลดค่าใช้จ่ายของเทศบาลนครเชียงใหม่ในการจัดการขยะได้เท่าใด โดยนำปริมาณขยะที่ลดลงจากการเก็บขยะขายมาคำนวณกับข้อมูลต้นทุนในการจัดการขยะเท่ากับตันละ 1,311.52 บาท ซึ่งเป็นการคำนวณต้นทุนตั้งแต่ค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บขยะรวมทั้งค่าใช้จ่ายในการขนไปฝังกลบของเทศบาลนครเชียงใหม่ ตามที่อุรารัตน์ วรรณระจิดติกุล ได้ทำการวิเคราะห์ไว้ในปี พ.ศ. 2543

3.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

ขยะ ในที่นี้หมายถึง ขยะที่ขายได้ (marketable waste) หรือที่เรียกว่าขยะมีค่า คือ วัสดุที่ใช้แล้ว และวัสดุที่เจ้าของไม่ต้องการทิ้งในชีวิตประจำวัน แต่เป็นวัสดุที่ยังมีมูลค่าอยู่ สามารถเก็บรวบรวมและนำไปขายให้แก่แหล่งรับซื้อของเก่าเพื่อนำกลับไปหมุนเวียนใช้ประโยชน์อย่างอื่นทางเศรษฐกิจ โดยการนำกลับมาใช้ใหม่ (Reuse) หรือ การนำมาแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle)

ผู้ประกอบการอาชีพเก็บขยะ หมายถึง ผู้ที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเก็บวัสดุเหลือใช้หรือการเก็บขยะมีค่ามาคัดแยกขายให้แก่ร้านรับซื้อของเก่า โดยผู้ประกอบการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกได้แก่ กลุ่มเก็บขยะขายซึ่งมีรายได้จากการเก็บขยะจากแหล่งต่าง ๆ มาคัดแยกขายให้แก่ร้านรับซื้อของเก่า กลุ่มที่สองคือ กลุ่มรับซื้อขยะรายย่อยที่ตระเวนซื้อขยะมีค่าจากแหล่งต่าง ๆ มาขายให้แก่ร้านรับซื้อของเก่าอีกทอดหนึ่ง กลุ่มสุดท้ายคือ

กลุ่มที่เก็บและรับซื้อขยะรายย่อยที่ทั้งเก็บและรับซื้อขยะมีค่าตามแหล่งต่าง ๆ มาคัดแยกขายให้แก่ร้านรับซื้อของเก่า

ผู้ที่มีรายได้จากการเก็บขยะขาย หมายถึง ผู้ที่มีรายได้จากการคัดแยกขยะมีค่าหรือวัสดุเหลือใช้ขายให้แก่ร้านรับซื้อของเก่า ได้แก่ ผู้ที่ประกอบอาชีพเก็บขยะขาย พนักงานเก็บขนขยะของเทศบาลและเอกชนที่คัดแยกขยะที่เก็บขนขยะจากแหล่งทิ้งขยะต่าง ๆ ขาย

ร้านรับซื้อของเก่า หมายถึง ร้านค้าที่เปิดรับซื้อขยะมีค่า หรือวัสดุเหลือใช้ประเภทต่างๆ ต่อจากผู้ที่มีรายได้จากการเก็บขยะขายในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้แก่ ร้านรับซื้อของเก่าที่จดทะเบียนการค้า ร้านรับซื้อของเก่าที่ไม่ได้จดทะเบียนการค้า รวมทั้งตลาดกลางขยะรีไซเคิลที่เทศบาลนครเชียงใหม่จัดตั้งขึ้นเพื่อรับซื้อขยะรีไซเคิล